

I Herren - en Kyriá

Reflektioner kring läran om äktenskapet
särskilt med avseende på s.k. blandäktenskap

av kyrkoherde Sten Rydh,
Evangelisk-lutherska kyrkan i Sverige.
2017-08-21

Med anledning av frågan om en kristen får gifta sig med en icke-kristen eller med en kristen av annan konfession finns det anledning att närmare undersöka ett par bibelställen där aposteln Paulus använder begreppet "I Herren", på grekiska "ἐν Κυρίῳ" (en Kyriá). Det ena stället handlar om att en änka får gifta om sig, bara det sker "i Herren" (1 Kor. 7:39). Det andra stället talar om mannens och kvinnans ställning i äktenskapet, om över- och underordning. Detta, menar Paulus, måste förstås så att man och kvinna utgör en enhet "i Herren" (1 Kor. 11:11).

Jag ger först grundtexten och några kommentarer av olika bibelutläggare från olika tider och teologiska riktningar, för att sedan i anslutning till Walther, Luther m.fl. framställa vad jag menar vara den rätta, bibliska tolkningen. Jag tar också något upp frågan om äktenskapets ställning i vår tid i förhållande till den kristna tron och församlingen.

Vi kan lägga märke till, att det i huvudsak finns två uppfattningar bland bibeltroende. Den ena tolkningen har sina rötter inom pietismen och framför allt den senare 1800-talsväckelsen, och den går ut på att en kristen, om han eller hon ingår äktenskap, är absolut skyldig att gifta sig med en troende kristen. Man har då framför allt betonat 2 Kor. 6:14 med förbudet att gå i ok med dem som inte tror (2 Kor. 6:14) och tillämpat det på äktenskapet.

Den lutherska ortodoxin har å andra sidan hävdats, att det visserligen är mycket önskvärt att en kristen ingår äktenskap med en kristen make/maka av samma konfession, men att det inte är absolut nödvändigt, eftersom äktenskapet tillhör skapelseordningen och inte får upplösas på grund av olikheter i trosövertygelse. Det kan då inte heller vara förbjudet att **ingå** ett sådant äktenskap, särskilt i fall där det är svårt eller omöjligt att hitta en make/maka av samma trosövertygelse. Bibelstället 2 Kor. 6:14 om att inte gå i ok med dem som inte tror tolkas då **inte** som avseende äktenskapet, utan som ett allmänt förbud mot kyrkogemenskap med dem som lär annorlunda. Så gör också de lutherska bekännelseskriterierna, t.ex. SKB s. 348, Trigl. 516,41 (Tract.) och SKB s. 656, Trigl. 1060,22 (FC SD art 10, som återger Luthercitats ur Schmalk. art.).

Första delen

1 Kor. 7:39, texten

Γυνὴ δέδεταί ἐφ' ὅσον χρόνον ζῆ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς · ἐὰν δὲ κοιμηθῆ ὁ ἀνὴρ, ἐλευθέρα ἐστὶν ᾧ θέλει γαμηθῆναι, **μόνον ἐν Κυρίῳ** · (Nestle 1904)

En hustru är bunden så länge hennes man lever; men när hennes man är avsmnad, står det henne fritt att gifta sig med vem hon vill, **blott det sker i Herren** (sv. 1917).

En hustru är bunden så länge hennes man lever. Men om mannen dör, är hon fri att gifta om sig med vem hon vill, **bara det sker i Herren** (Sv. Folkbibeln 2014).

En kvinna är bunden så länge hennes man lever. Men om mannen dör är hon fri att gifta sig med vem hon vill, **bara det är med en kristen** (Bibel 2000).

En Hustru er bunden, saa længe hendes Mand lever; men dersom Manden sover hen, er hun fri til at gifte sig med hvem hun vil, **kun at det sker i Herren**. (dansk öv.)

A woman is bound to her husband as long as he lives. But if her husband dies, she is free to marry anyone she wishes, **but he must belong to the Lord**. (NIV)

Ein Weib ist gebunden an das Gesetz, solange ihr Mann lebet; so aber ihr Mann entschläft, ist sie frei, sich zu verheiraten, welchem sie will; **allein, daß es in dem HERRN geschehe** (Luther).

1 Kor. 7:39, kommentarer

Calvin: Only in the Lord. This is thought to be added for the purpose of admonishing them in passing, that they ought not to yoke themselves with the irreligious, or to covet their society. This, I acknowledge, is true, but I am of opinion that more is meant that they should do this in a religious way, and in the fear of the Lord, for it is in this manner that marriages are formed auspiciously.

Bengel, Gnomom: Ἐν Κυρίῳ, in the Lord. So that Christ is here also all things. Christians and unbelievers mixed in society and dwelt together. He therefore commands Christian men to marry Christian women.

Gezelius: ”fri att gifta sig med hwem hon vill”; se Rom. 7: 2, 3; 1 Tim. 5: 14. Gr.: ”allenast i Herran”, d. ä. i Guds fruktan, Tob. 6: 22, med bön, 1 Tim. 4: 5, tukt och ärbärdhet, Tob. 6: 17, sedan hon sin sorgetid uthållit, k. 10: 23; 14: 33, ej heller uti de i Guds ord förbjudna leder, k. 5: 1; 3 Mos. 18: 6; se ordas., Eph. 6: 1. (a.a. till stället).

Chr. Starke: (dock att det sker i Herren) S. vår Herre, efter Herrens sinne, i en god och helig avsikt, under allvarlig överläggning inför Gud med hjärtlig bön och iakttagande av alla kristliga plikter i och för det nya äktenskapet, Rut. 3:10f. Något motsvarande har också en änking att iakttaga. ... Detta tyder några så, att hon icke må utvälja någon, som är tillgiven en falsk religion, utan som bekänner sig till Herren Kristus, 2 Kor. 6:14; 4 Mos. 36:6. Men det är bättre att fatta det i vidsträckt bemärkelse, då även detta är inbegripet. Detta villkor måste en kristen iakttaga under hela sitt liv (a.a. till stället).

Fjellstedt: En bestämd föreskrift är detta, att varje äktenskap bland kristna skulle ske i Herren, d.ä. i Herrens gemenskap. En kristen man eller kvinna har ej tillåtelse att ingå äktenskap med en hedning (a.a. till stället).

F. W. Bugge: Ligesaa vist som det er, at en Hustru er bunden, saalænge hendes Mand lever, ligesaa vist er det, at hun efter hans Død kan ingaa nyt Egteskab, kun at det sker ”i Herren”, hvilken Fordring først og fremst forbyder den christne Enke at ægte en Hedning, men dernæst ogsaa overhovedet indeholder hendes Forpligtelse til, ved et saadant Skridt selv at handle som en Christen, saar hun foretager det efter Selvprøvelse og Bøn, ikke af kjødelige eller egenlyttige Bevæggrunde osv. (a.a. s. 214).

Odeberg: (står det henne fritt att gifta sig med vem hon vill, blott det sker i Herren). En änka står icke under någon förmyndare utan bestämmer själv om sitt giftermål. Hon kan alltså gifta sig med vem hon vill. Dock består ett villkor: det skall ske ”i Herren”. Detta uttryck anses av **Chrysóstomus** (344-407) m. fl. betyda ”ärbart”, på ett kristligt sätt. Men de flesta tyda det, och väl med rätta, såsom innebärande, att hon endast bör gifta sig med en, som är kristen (a.a., s. 145).

Meyer: MONON ἘΝ ΚΥΡΙΑΙ] only in the Lord, not apart from Christ as the specifically determining element of the new union; *only in a Christian way, i.e. only to a Christian*, s.c. let her be married.

So among the early interpreters, Tertullian, Cyprian, Ambrosiaster, Jerome, Theodoret, Grotius (who puts it happily: *intra ecclesiam*), Estius, al, or also Olshausen and de Wette. This does not run counter to 1 Corinthians 7:12 ff., where, in fact, those mixed marriages are meant which date from the pre-Christian period, and in which only one spouse has become Christian.

Chrysostom, Theophylact, Calvin, Beza, Calovius, Wolf, and others, including Pott, Flatt, Heydenreich, Billroth, Rückert, Osiander, Neander, Maier, Ewald, all understand the phrase to mean: *in a Christian spirit, acting as a Christian should, in the fear of the Lord*, etc. (several of the above-named interpreters, as Flatt, Rückert, Osiander, Neander, Maier, include also the point that the husband must be a Christian, or lay the chief stress upon this, as Hofmann and Weiss). But what we have here is plainly a limitation of the ὁ θελεῖ so emphatically put first. Moreover, the wider and more general the meaning ascribed to ἘΝ ΚΥΡΙΑΙ, the more inappropriate it seems in connection with the foregoing definite rules, which all take for granted that the action is Christian.

Ellicot: The widow may be married again if she desire, but “only in the Lord”—i.e., not to a heathen. She, being a Christian, should marry a Christian.

Benson: she is at liberty to be married, but only in the Lord — That is, let Christians only marry Christians; or let the truly pious only marry the truly pious: a standing direction, and one of the utmost importance.

Matthew Poole: only in the Lord, seemeth to oblige godly women, not only to avoid marrying with heathens, but with nominal Christians; that is, such who, although they have been baptized, and own Christ with their tongues, yet hold such damnable opinions, or live such profane lives, or worship God in such an idolatrous manner, as is inconsistent with any true faith in Christ. The reason of the precept holds as well to the latter as to the former.

A. Schlatter: Änkan har då åter rätt att fritt förfoga över sig själv. Det gäller här endast den inskränkningen, som skall vara rättesnöret för oss i allting, att hon *icke må taga ett sådant steg utan Herren, hon må icke handla så att hon därigenom skadar sin förening med Herren, utan så att hon efter hans ledning och i tro på honom ingår sitt nya äktenskap* (kurs. av mig). Paulus tvivlar icke på, att det kan givas fall då ett nytt äktenskap kan ingås i Herren. Men han vill, att även kvinnan skall liksom alla betänka, att det är bättre och saligare för henne ju mindre hon befattar sig med förhållandena i denna världen. (a.a. s. 289).

Gill: only in the Lord; *not that it is absolutely necessary that her husband should be in the Lord, a converted person, a believer in Christ; though such an one should be most desirable and eligible* (kurs av mig): but either that she should continue in the possession of her faith in Christ, and not relinquish it for the sake of an husband; or that she enter into this state in the fear of the Lord, calling upon him, and consulting him in such an important affair; and take care that whom she marries is not within the line prohibited by the Lord.

The New Bible Commentary: But if the husband dies, she is free to marry again. But even so she is not to rush into a second marriage. *It is to be in the Lord* (39). And in Paul's judgement, not only will she be happier if she avoids remarriage, but he gives this advice as one who is convinced that this is what the Holy Spirit would have him teach (a.a. till stället).

Andra delen

1 Kor. 11:11, texten

πλὴν οὐτε γυνὴ χωρὶς ἀνδρὸς οὐτε ἀνὴρ χωρὶς γυναικὸς ἐν Κυρίῳ · (Nestle)

Dock är det i Herren så, att varken kvinnan är till utan mannen, eller mannen utan kvinnan. (svensk 1917).

Men i Herren är kvinnan inte oberoende av mannen eller mannen oberoende av kvinnan (Sv. Folkb.)

Och ändå: i Herren kan inte kvinnan tänkas utan mannen och inte heller mannen utan kvinnan. (Bibel 2000)

Dog er hverken Kvinde uden Mand eller Mand uden Kvinde i Herren. (dansk öv.)

Doch ist weder der Mann ohne das Weib, noch das Weib ohne den Mann in dem HERRN (Luther).

Nevertheless neither is the man without the woman, neither the woman without the man, in the Lord. (King James)

1 Kor. 11:11, kommentarer

Chrysostomus: Ver. 11. "Nevertheless, neither is the man without the woman, nor the woman without the man, in the Lord." Thus, because he had given great superiority to the man, having said that the woman is of him and for him and under him; that he might neither lift up the men more than was due nor depress the women, see how he brings in the correction, saying, "Howbeit neither is the man without the woman, nor the woman without the man, in the Lord." "Examine not, I pray," saith he, "the first things only, and that creation. Since if thou enquire into what comes after, each one of the two is the cause of the other; or rather not even thus each of the other, but God of all." Wherefore he saith, "neither is the man without the woman, nor the woman without the man, in the Lord."

Gezelius: (i Herran) d. ä. ingendera kan wara den andras bistånd förutan; mannen är qwinnans hufwud, och qwinnan mannens hjelp, bägge i "Herran", d. ä. efter Herrans instiftelse och ordning, Col. 3: 18, hwilken har skapat den ena tillika med den andra, hwardera till sitt embete, v. 12.

Fjellstedt: Genom dessa och följande ord förebygges det missförstånd, varigenom någon kunde vilja driva det i de föregående verserna sagda så långt, att antingen mannen skulle anses kunna förhäva sig över kvinnan, eller kvinnan anse sig föraktad och tillbakasatt. Tvärtom, oaktat kvinnans underordnade ställning i förhållande till mannen, dock är deras behov av varandra ömsesidigt, *allra mest då de betraktas i Herren, i Herren Kristi gemenskap*, genom vilken den ena så väl som den andra är skapad och återlöst (a.a. till stället).

Chr. Starke: (i Herren) S. vår Herre Jesus, i vilken man och kvinna har lika andel, Gal. 3:28, båda är lika dyrt köpta och kan få lika salighet. *Detta bör de som står i Herren erkänna*, och mannen bör inte förhäva sig över sitt herravälde eller hustrun bli klenmodig för sin underordnade ställnings skull (a.a. till stället).

A. Schlatter: Paulus har i det föregående tydligt sagt, att det består en skillnad mellan de båda könen, så att mannen står över kvinnan. Men emedan människans förvända vilja lätt av denna skillnad tar sig anledning till split och tvedräkt, säger Paulus att en sådan uppstår endast genom vår försyndelse. *Ty i Herren är båda förenade genom en fast gemenskap* (kurs av mig) och ingendera av dem undfår hans välbehag och hans gåvor avskild från den andra, utan blott i förening med denna. ...

Deras olika ställning ger dem icke någon anledning till övermod och tvist, därför att här allting beror på Guds gåva och regering. Adams företräde beror på Guds verk som skapare, men på samma sätt är ock moderskapet givet åt kvinnan av Gud. Därav att de vet, att allt vad de är är dem förlänat genom Guds gåva och verk, bortfaller för båda all anledning till egenkär berömmelse, och all avund och tvedräkt upphör (a.a. s. 329f).

F. W. Bugge: ... ogsaa Kvinden har sin Ret ligeoverfor Manden, og han sin Pligt ligeoverfor hende. Og dette Forhold mellem de To er, skjønt allerede baseret paa og udtalt i den rent naturlige Ordning, *dog først ret realiseret og bragt til Klarhed "i Herren", i Begges Stand som Christna;* det er først Evangeliet, der kaster det fulde Lys over hele denne Sag og aabenbarer ogsaa denne dens anden Side, der før det aldrig var tilfulde forstaaet. (a.a. s. 236).

Bengel: Ἐν Κυρίῳ, in the Lord) in Christ, by whom both the man and the woman have been created and redeemed (kurs av mig). The difference between the man and the woman, Galatians 3:28, begins now rather to disappear in respect of Christ in this ver., and in respect of God in the following verse, than in respect of the angels. Therefore 1 Corinthians 11:9-12, elegantly correspond with one another in their short clauses.

Calvin: But neither is the man without the woman. This is added partly as a check upon men, that they may not insult over women; and partly as a consolation to women, that they may not feel dissatisfied with being under subjection. "The male sex (says he) has a distinction over the female sex, with this understanding, *that they ought to be connected together by mutual benevolence*, for the one cannot do without the other. If they be separated, they are like the mutilated members of a mangled body. Let them, therefore, be connected with each other by the bond of mutual duty."

When he says, *in the Lord*, he by this expression calls the attention of believers to *the appointment of the Lord*, while the wicked look to nothing beyond pressing necessity. For profane men, if they can conveniently live unmarried, despise the whole sex, and do not consider that they are under obligations to it by the appointment and decree of God. The pious, on the other hand, acknowledge that the male sex is but the half of the human race. They ponder the meaning of that statement -- God created man: male and female created he them (Genesis 1:27, and Genesis 5:2.) Thus they, of their own accord, acknowledge themselves to be debtors to the weaker sex. Pious women, in like manner, reflect upon their obligation. *Thus the man has no standing without the woman, for that would be the head severed from the body; nor has the woman without the man, for that were a body without a head* (samtliga kurs av mig). "Let, therefore, the man perform to the woman the office of the head in respect of ruling her, and let the woman perform to the man the office of the body in respect of assisting him, and that not merely in the married state, but also in celibacy; for I do not speak of cohabitation merely, but also of civil offices, for which there is occasion even in the unmarried state." If you are inclined rather to refer this to the whole sex in general, I do not object to this, though, as Paul directs his discourse to individuals, he appears to point out the particular duty of each.

Meyer: Paul's teaching from 1 Corinthians 11:7 onward might possibly be misinterpreted by the men, so as to lead them to despise the women, and by the women so as to underrate their own position. Hence the caveat which now follows (ἐπάγει τὴν διόρθωσιν, Chrys.) *against the possible dislocation of the Christian relation of the two sexes:* nevertheless, neither is the woman without the man, nor the man without the woman in Christ, i.e. nevertheless there subsists such a relation between the two *in the sphere of the Christian life* (ἐν Κυρίῳ), that neither does the woman stand severed from the man, i.e. independent of, and without bond of fellowship with, him, nor vice versâ. They are united as Christian spouses (comp 1 Corinthians 11:3) in mutual dependence, each belonging to the other and supplying what the other lacks; neither of the parties being a separate independent person. The ἘΝ ΚΥΡΙΩ thus assigns to *the relation here expressed the distinctive sphere, in which it subsists*. Out of Christ, in a profane marriage of this world, the case would be different. Were we, with Storr, Heydenreich, Rückert, Hofmann, to take ἘΝ ΚΥΡΙΩ as predicative definition: "neither does the woman stand in connection with Christ without the man, nor vice versâ," this would resolve itself

either into the meaning given by Grotius: “Dominus neque viros exclusis feminis, neque feminas exclusis viris redemit;” or into Hofmann’s interpretation, that in a Christian marriage the relation to the Lord is a common one, shared in by the two parties alike. But both of these ideas are far too obvious, general, and commonplace to suit the context. *Olshausen (comp Beza)* renders it, “by the arrangement of God.” But ἐν Κυρίῳ is the *statedly used term for Christ*; the reference to the divine arrangement comes in afterwards in 1 Corinthians 11:12 (samtliga kurs av mig).

Odeberg: Som sagt, kan icke mannen åberopa denna regel (att kvinnan skulle ha en makt, en huvudbonad som Odeberg kallar ”palla” enligt katakombernas bilder) såsom någon förmån för sig. För honom gäller det att komma ihåg, att ”i Herren är det så, att varken kvinnan är till utan mannen eller mannen utan kvinnan. ty såsom kvinnan är av mannen, så är ock mannen genom kvinnan; men alltsammans är av Gud.” (a.a. s. 201).

Ellicot: Nevertheless neither is the man without the woman, neither the woman without the man, in the Lord. (11) Nevertheless . . .—Here follow words of caution, lest the previous express declaration of the subordination of woman to man might be exaggerated or perverted. This very subordination of one sex to the other implies a mutual connection, and not an isolation of each sex. *The woman is not independent of, but dependent on the man “in the Lord,” i.e., in the Christian economy.*

Benson: (Nevertheless neither is the man without the woman, neither the woman without the man, in the Lord). Nevertheless, neither is the man, since the first creation, produced without the woman, neither the woman without the man — And they cannot subsist without the mutual help of each other in many cases: *in the Lord — By God’s appointment, and according to that order he has fixed in the creation.* As if he had said, Yet let not the man be proud of his superiority, nor the woman troubled at her subjection, for there is a kind of equality in some respects, and many mutual obligations to engage them both to love and kindness. For as the woman is, or was, of the man — At first taken out of him; even so is the man also by the woman — Now in the ordinary course of nature: and therefore let him not despise, but honour and love her. But all things are of God — The man, the woman, and their dependance on each other: or both the dominion of the one, and the subjection of the other, are by God’s appointment, and therefore they should acquiesce therein (samtliga kurs av mig).

Tredje delen

Reflektioner kring den bibliska läran

Uttrycket ”I Herren” kan förstås som avseende subjektet, t.ex. ”Jag vill arbeta i Herren”. Meningen är då att jag vill arbeta på ett kristet sätt så att allt jag gör kommer av tron i enlighet med Paulus ord: *Allt som inte sker av tro är synd* (Rom. 14:23). Jesus framhåller ju att alla goda gärningar är som trädets frukt. Om inte trädets är gott, kan det inte bära god frukt. Luther betonar ständigt att det allra viktigaste för en kristen är att få ett rätt förhållande till Gud genom tron på Kristus. Läran om rättfärdiggörelsen är så viktig, att om den inte hålls klar och tydlig kommer allting att bli fel. Tron måste vara en tro på Kristus, där vi som förlorade och förtappade syndare flyr till nådatronen. Därför blir människan rättfärdig utan alla gärningar, genom tron allena.

Men tron är aldrig utan gärningar. När vi förtröstar på Kristus kommer den helige Ande att bo i våra hjärtan och verka genom vår nya människa, trots att den gamla människan finns kvar och strävar emot. Luther uttrycker detta ofta som att en kristen som tror sedan kan vara fri och göra vad han vill. Som kristen är han oberoende av allt och alla och står endast under den fria nåden. Men å andra sidan är en kristen allas tjänare och går villigt in under lagen och håller sig till både den naturliga och den uppenbarade lagen. Uttrycket ”i Herren” bör då framför allt tolkas som att en kristen som är i tron och nåden också ständigt bör handla i enlighet med sin tro, som bär frukt i

goda gärningar. Detta handlande är då i överensstämmelse med Guds vilja, Guds bud om än bara på ett ofullkomligt sätt.

När det därför i samma kapitel talas om att en hednisk make är helgad genom sin hustru eller tvärtom (1 Kor. 7:14) kan det ju inte syfta på någon gemensam tro, utan på att den kristna parten med gott samvete kan leva i ett sådant förhållande, eftersom äktenskapet är av Gud instiftat. Heligheten utgörs i det fallet inte av **båda** makarnas tro - som inte existerar - utan i det att den troende maken handlar på ett heligt sätt i enlighet med Guds ord och Guds Ande. Så sägs ju också att deras barn därigenom är heliga. Vill den otroende parten skiljas får han det, och i sådana fall är den andra parten fri från äktenskapsbandet. Men om den otroende parten är villig att leva kvar i äktenskapet skall den kristne absolut inte skiljas utan veta att detta är ett av Gud helgat äktenskap och att den kristne med gott samvete får leva i det och absolut inte får ta initiativet till skilsmässa. När vi så läser apostelns ord om änkorna att de får gifta om sig bara det sker ”i Herren” (7:39) måste vi ha orden i hela kapitlet 7 i åtanke. Grunden är att äktenskapet är till för förhindrande av otukt (v. 2) och att äktenskapet sålunda också är ett botemedel mot detta, vilket Luther starkt framhåller mot de påviskas nedvärdering av äktenskapet som ett nära nog oheligt stånd inför Gud. En kristen skall och får därför alltid leva med gott samvete i sitt äktenskap, oavsett om den andra parten är snäll, god och vänlig eller ond, elak och arg. Detta gäller också religionen - äktenskapet upplöses inte på grund av att en part är icke-kristen eller har en annan trosövertygelse.

När det i 1 Kor. 11:11 betonas att mannen inte är utan kvinnan och kvinnan inte utan mannen ”**i Herren**” måste det betyda, att man och kvinna tillsammans utgör en helig enhet, konstituerad i skaparorden om att *de två skall vara ett kött*, vilket Jesus upprepar och bekräftar. Mannen är där huvud och kvinnan är tagen från hans sida och underordnad, men inte på ett syndigt sätt, utan i en helig gemenskap. Man och kvinna är skapade för att harmonisera med varandra och att detta sker ”i Herren” måste vara detsamma som att äktenskapet inte skall betraktas utifrån hednisk synpunkt utan utifrån Guds skapelseordning. När hedningarna förnekar denna ordning och lever ett vilt och tygellöst liv eller som i vår tid ett liv där äktenskapet föraktas och nedvärderas och omskapas till något helt annat än vad Gud ville, då betraktas inte längre äktenskapet ”i Herren”. Risken är också stor att inte heller de kristna gör detta, vilket är vad Paulus särskilt betonar i hela kapitel 7 och även i kaptiel 11. Vi måste därför tänka på hur viktigt det är att vi som kristna har ett bibliskt skapelseperspektiv på äktenskapet. Dit hör då framför allt att äktenskapsbandet är oupplösligt och att makarna är förenade i en enhet som är sådan att aposteln jämför den med förhållandet mellan Kristus och församlingen. Detta är att betrakta äktenskapet ”i Herren”. Vi kan också jämföra med hur aposteln beskriver överheten som en Guds tjänare i Rom. 13. Fastän överheten ofta är hednisk, som i romarriket på Paulus tid, och som de flesta potentater i vår tid, är den alltid en Guds tjänare. Samma sak gäller föräldrarna som överhet i förhållande till barnen. Föräldrarna är satta i Guds ställe över barnen, oavsett om de är kristna eller ej. Samma sak gäller också äktenskapet. Men det förutsätter att det verkligen är ett äktenskap, där makarna avgivit offentliga löften på ett frivilligt sätt. I alla välordnade samhällen har man hållit äktenskapet i ära. Men om en tid kommer där äktenskapen helt rivs ner - vilket verkar vara på väg i våra samhällen - måste i så fall alla människor som vill ha en god moral och särskilt sådana som är kristna tydligt markera vad som är äktenskap och vad som inte är det. Så måste Abraham och patriarkerna göra i en hednisk omgivning. Äktenskapet måste således bestå av en man och en kvinna som lovar varandra livslång trohet offentligt. Detta gäller särskilt i nya förbundet, där månggifte är förbjudet. Sådana rätt ingångna äktenskap är ärbara och i enlighet med Guds skapelseordning. Om rätta, ärbara äktenskap kan vi säga med aposteln att de sker ”i Herren”.

En annan tolkning av begreppet ”i Herren”, som också är möjlig, är att det är fråga om att de ingående parterna är kristna. Att ett äktenskap ingås ”i Herren” betyder då att båda makarna är kristna. Men i 1 Kor. 7 ligger tonvikten på att en kristen skall veta och förstå att han eller hon lever i ett ärbart äktenskap även om den andra parten *inte* är troende. Det är därför mindre troligt att orden i 1 Kor. 7:39 syftar på att en kristen måste gifta sig med en annan kristen, utan att de avser att personen i fråga skall handla som en kristen och ingå ett ärbart äktenskap i enlighet med

skapelseordningen. Motsatsen är att den kristne skulle utöva otukt, vilket den hedniska omgivningen lockar till. Nej, en kristen skall gifta sig ärbart och därmed göra det ”i Herren”.

När det gäller äktenskapet finns båda aspekterna med. Äktenskapet hör till Guds skapelse, och det är i sig inte något sakrament som i andlig mening ger nåd, vilket romarna felaktigt menar. Allt som hör till det borgerliga livet får en kristen med gott samvete utöva. Därför kan han eller hon - som vår lutherska bekännelse inskräper - inneha offentliga uppdrag, syssla med politik, konst, vetenskap och allt som hör till samhället, staten och familjen. Familjelivet är på den naturliga lagens plan en Guds ordning oberoende om vi är kristna eller inte. Ett äktenskap ingås därför genom ömsesidiga löften i enlighet med det lands lagar i vilket vi lever. Många överandliga rörelser har menat att kristna inte får befatta sig med denna världens ordningar. De har antingen som romarna dragit sig undan till kloster som ansågs stå över det världsliga livet, eller har de vägrat att göra militärtjänst, vara domare eller poliser eller vörda överheten som ett Guds redskap och ett av Gud insatt ämbete över alla folk i det jordiska. Detta gäller också äktenskapet, som de har nedvärderat. Den andliga gemenskapen har ställts upp mot Guds skapelseordning på ett felaktigt sätt. Man har inte velat erkänna mannens och kvinnans olika roller eller deras rätt att uppfostra barnen. Exempel svärmarna på Luthers tid och vår tids moralupplösare och överandliga sekter. Skillnader i tron får inte upphäva Guds skapelseordning, som sekterna brukar göra när de överger den part som de menar är ogudaktig eller på olika sätt undandrar sig äktenskapets och hemmets förpliktelser enligt den naturliga lagen. Ett exempel är de s.k. plymouthbröderna (The Brethren), som inte kan ha bordsgemenskap med egna familjemedlemmar om de inte omfattar sektens lära i allt. Man har då helt blandat samman andligt och världsligt regemente. Samma sak sker med de många ungdomar som dras in i sekter av olika slag, där de helt fransäger sig kontakt med föräldrar, släktingar och andra tidigare vänner.

Frågan är då om aposteln med uttrycket ”i Herren” menar något som gör att vi som kristna absolut inte får ingå äktenskap med icke-troende. Uttrycket skall då tolkas som att det avser objektet. Den kristne måste gifta sig ”i Herren”, d.v.s. med någon som är en kristen. Vem man ingår äktenskap med blir då inte en lämplighetsfråga på skapelsens plan, utan en ren trosfråga. Redan hänvisningen till 2 Kor. 6 gör detta uppenbart. Eftersom aposteln på detta ställe tydligt säger att en rättroende inte får gå i ok med dem som inte tror, och att han eller hon istället skall gå ut från dem, måste detta i enlighet med den gängse pietistiska tolkningen innebära att en kristen som är gift med en icke-kristen eller med någon som har en annan trosuppfattning skall lämna sitt äktenskap och ”gå ut ifrån dem”.

Man har då menat att det skulle vara annorlunda att ingå ett äktenskap mot att upplösa det. Givetvis är detta sant i den meningen att man är skyldig att söka Guds ledning i allt och vad man än gör handla som en kristen. Men man skall då också komma ihåg att när man söker en make/maka bör föräldrarnas råd inhämtas, liksom sjelasörjarens om man tillhör en församling. En person blir inte en lämplig make bara för att han eller hon är kristen eller av samma konfession. En god make/maka måste man utbedja sig från Herren men också se till att man inte rusar iväg och bara följer sina känslor. Sekterna har därvid ofta ett mycket underligt sätt att inom sin slutna grupp arrangera äktenskap, som om detta vore uteslutande en andlig fråga. Nej, äktenskapet hör först och främst till den naturliga lagen och skapelsen, där alla familjemedlemmar och släktingar ingår. Luther var mycket noga med att ungdomarna skulle ta råd av föräldrarna i detta och ansåg att äktenskap mot föräldrarnas vilja var förkastligt.

Vidare måste pietismens tal om att man måste gifta sig med ”en troende” undersökas. Vi vet ju att pietismen genom detta uttryck kom att upplösa kravet på läromässig enhet. En ”troende” var för dem inte längre en bibel- och bekännelsetrogen lutheran, utan en kristen från vilket samfund som helst som framstod som särskilt from. Så kom man inom pietismen att acceptera all möjlig villfarelse, bara den hade skenet av fromhet. Det låg visserligen en god tanke bakom, men blev ofta helt fel, särskilt inom den s.k. radikalpietismen som blev en härd för all möjligt villfarelse.

Tar vi bibelns lära om kyrko- och lärogemenskap på allvar - En Herre, en tro, ett dop osv (Ef. 4) måste den objektiva tolkningen av uttrycket ”i Herren” innebära att man bara får gifta sig med en make som i allt är bibel- och bekännelsetrogen. Ty man måste i så fall vara lika sträng när det gäller

ingående av äktenskap som när det gäller kyrkogemenskapen i övrigt. Givetvis är det högst önskvärt att den man gifter sig med är en bibel- och bekännelsestroen kristen. Det kan vara tungt men nödvändigt att tacka nej till ett erbjudande om äktenskap av kyrkliga skäl. En kristen vill ju ha en make/maka, som man i allt kan dela det viktigaste i livet med. Men frågan är om detta är påbudet av Gud.

Nu skall det här klart sägas ifrån, att båda tolkningarna av uttrycket ”i Herren” i praktiken medför att en kristen så långt möjligt är bör undvika att ingå äktenskap med en icke-kristen eller en kristen som tillhör en falsk kyrka. Frågan är bara om uttrycket ”i Herren” betyder att den kristne bör agera i tron, utifrån sin tro på Kristus i likhet med vad Luther så ofta framhåller med Paulus ord: *Allt som inte sker av tro är synd*, eller om uttrycket ”i Herren” skall tolkas som objektets tro, alltså att maken i fråga också skall ha den kristna tron och även bekänna sig till den rätta tron i alla stycken. Båda tolkningarna är exegetiskt möjliga. Vi bör därför undersöka vad Bibeln lär i stort om både äktenskapet och kyrkogemenskapen och sedan tolka uttrycket ”i Herren” utifrån trons analogi, så att det stämmer med Bibelns hela undervisning.

Vi bör också komma ihåg, att förhållandena i ett äktenskap snabbt kan ändras. Många hängivna kristna får uppleva att deras make/maka glider bort från tron. Så hade t.ex. den kände väckelseförkunnaren Henric Schartau ett mångårigt lidande då han blev starkt motarbetad och oförstådd av sin hustru och så vitt jag förstår av hela familjen. Jesus säger ju att en kristen ofta måste gå genom sådana lidanden då barn sätter sig upp mot sina föräldrar, makarna mot varandra o.s.v. Det kan också vara så att en kristen kommer till en djupare förståelse av Guds ord och då finner det nödvändigt att lämna en falsk kyrka. Många gånger får han eller hon då sin egen familj eller delar av den emot sig.

Å andra sidan är det inte heller ovanligt att en kristen bekännare kommer att påverka sin egen make/maka, sin familj och sina vänner i positiv riktning. Så var det med prästen Brunn i Tyskland, som från att ha varit konfessionellt omedveten blev bekännelsestroen lutheran. Hans familj och släktingar följde honom då på den vägen. Vi skall längre fram se att den lutherska ortodoxin ansåg ingående av äktenskap med annorlunda troende som möjligt men inte rekommendabelt. Man utgick då från att 1 Kor. 7:29 möjligen var ett förbud mot äktenskap av personer av helt annan icke-kristen religion, men inte ett absolut förbud, utan att blandäktenskap i vissa fall kunde vara möjliga. De hade därför i grunden tolkningen att orden ”i Herren” syftar på att den kristne skall agera utifrån tron och att detta i vissa fall gör det möjligt för en kristen att gifta sig med någon som inte i allt delar den egna trosövertygelsen.

Tolkningen att ”i Herren” skulle betyda att man i absolut mening måste gifta sig med en kristen strider mot att äktenskapet i första hand är en borgerlig ordning, instiftad av Gud och mot att Bibeln klart lär att kristna skall stanna kvar i ett äktenskap även där den andra parten inte alls är troende. Vi kan inte se in i en människas hjärta utan måste i så fall utgå från vad personen i det yttre själv bekänner och vilket samfund han eller hon tillhör. Alla människor som inte är kallade och lämpliga att leva i celibat skall enligt apostelns ord gifta sig, då detta är bättre än att ”brinna”. Därför är också äktenskapet ett botemedel mot otuk, vilket Luther så ofta framhåller. Om en kristen vet med sig att han eller hon bör gifta sig för att undgå otuktssynder, skall han/hon lägga saken i Guds hand, men sedan också handla utifrån sitt förnuft. Om möjligheten att hitta en make av samma trosövertygelse inte finns, är den kristne inte skyldig att leva ogift utan skall då handla i tron, ”i Herren”, d.v.s. i förtröstan på Guds ledning när man i jordiska saker använder sitt av Gud givna förnuft.

Om dessa frågor skriver **C F. W. Walther** i sin mycket goda och värdefulla Pastorage:

En präst bör med stort allvar avråda från äktenskap mellan rätttroende kristna och personer med en falsk religion. Men om saken inte längre är hemlig, får han inte hindra äktenskapet. Not: Detta avrådande bör särskilt ske här (i USA, min anm.) där det så ofta sker, att den falsktroende eller otroende mannen själv mot det givna löftet ger sig iväg

med den rättroende kvinnan till ett annat område, där det antingen bara finns sekteriska kyrkor eller inga kyrkor alls. **Gerhard** skriver om detta:

”Vi anser det för säkrast, bäst och tillräddligast att endast sådana personer binder sig samman i äktenskap, vilka är överens med varandra i den sanna kunskapen och bekännelsen till den sanna religionen. Då kan de med en mun och ett hjärta anropa och tjäna den sanne Guden enligt det gudomliga ordets föreskrift. *Men om den otroende eller falsktroende personen inte samtidigt är smädefull och halsstarrig utan ger ett visst hopp om att han kanske skall omvända sig kan äktenskap tillåtas.* (min kursivering). Men då bör den rättroende parten vara väl grundad i den kristna tros läran så att det inte är någon fara för att den andra parten förför eller övertalar honom/henne bort från tron. Detta gäller framför allt om det är mannen som är kristen och rättroende, eftersom han är den som bestämmer i äktenskapet över den otroende eller falsktroende kvinnan.

Här kan man på sätt och vis peka på att Gud i 5 Mos. 21:11 tillät israeliterna att som hustrur ta kvinnor som blivit tillfångatagna i kriget, eftersom det inte var sannolikt att dessa skulle förmå sina män att överge sina faders religion. Vidare har vi Judas och Josefs exempel i 1 Mos. 38:1, 41, 45.

Men om det är fråga om en sådan otroende och kättersk person, som förenar sin otro eller sin trosomstörtande falska lära med smädelse och som uttryckligen bekänner sig vilja stå fast vid sitt kätteri, så säger vi, att varje troende och ortodox kristen bör avhålla sig från ett sådant äktenskap. Vi kan därför endast med svårighet gå med på att äktenskap mellan personer av olika religioner i vissa fall skulle vara tillåtna.”

I det följande ger **Gerhard** flera skäl till varför detta (äktenskap mellan personer av helt olika religion, min anm.) inte bör ske:

1. Det uttryckliga gudomliga förbudet (2 Mos. 34:16, 5 Mos. 7:3f, Jos. 23:12, 1 Kor. 7:39). (OBS att Gerhard här har med detta bibelställe, som vi behandlar här!, min anm.).
2. Orsakerna som står tillsammans med förbudet, vilka visar att förbudet inte är av levitisk utan av moralisk art (Neh. 13:23ff, 1 Kon. 11:2-4).
3. Erfarenheten att den vanliga följderna (av sådana blandäktenskap, min anm.) leder till avfall (1 Mos. 6:2, 26:34f, Dom. 3:5-7, 1 Kon 16:31).
4. De nackdelar som följer med detta, särskilt beträffande husgudstjänsten, barnuppfostran etc.
5. Det äktenskapliga samlivets natur.
6. Att det ger ett dåligt sken av att man ringaktar den sanna religionen etc. (Loc. de conjug. § 387f).

Den teologiska fakulteten i Leipzig avgav år 1620 följande betänkande:

”På frågan om en luthersk person kan ingå äktenskap med en halsstarrig kalvinsk person, som inte vill låta visa sig tillrätta och om i så fall prästerna kan viga och välsigna dem svaras följande: Sådant kan vi inte tillråda. En luthersk person bör inte ingå i ett sådant äktenskap eftersom ett sådan *matrimonia* med personer som är tillgivna falsk lära och religion aldrig brukar sluta väl, utan medföra mycken olycka, som exempel ur Guds ord visar. Så medförde i synnerhet vänskapen mellan Josafats och Ahabs hus (2 Krön. 18-22) sådan olycka, och vi ser det också i vår dagliga erfarenhet. Men om ett sådant äktenskap redan är ingånget mellan en luthersk och en halsstarrigt kalvinsk person, kan inte en präst undandra sig eller vägra deras förening och välsignelse (eftersom sådant

egentligen inte har med religionen att göra och den vilseförda personen kanske ännu med tiden kan bli vunnen, 1 Kor. 7:16” (Thesaur. consil. von Dedekennus. III, 242).

Till sist anför Walther också från ortodoxen **Balduin** att äktenskap mellan kristna och judar inte är tillåtet på grund av risken för förförelse, men att detta endast gäller *ingående* av äktenskap, medan redan ingångna sådana är tillåtna enligt Paulus ord i 1 Kor. 7, där det står att den icke troende mannen är helgad genom sin troende hustru.

Så långt Walthers pastorale. Man kan sammanfatta den lutherskt ortodoxa synen hos Walther och 1600-talsortodoxerna med att säga att man i princip inte förbjuder äktenskap mellan en ortodox kristen och en person av annan trosuppfattning eller en helt otroende, men att man mycket starkt avråder från sådana äktenskap. Men man gör en tydlig skillnad mellan sådana personer som smädar och motarbetar den rätta tron (de kallas ”halsstarriga kättare”) och sådana som accepterar och respekterar den ortodoxa partens tro och om vilka det kan finnas hopp om att de med tiden blir omvända.

Vi kan också se att Gerhard ovan tolkar 1 Kor. 7:39 som ett gudomligt förbud att ingå äktenskap med personer av annan religion. Men eftersom han själv menar att detta är möjligt i vissa fall, kan han i så fall inte uppfatta 1 Kor. 7:39 som ett *absolut* förbud. Jag tolkar Gerhard så att han i princip tillåter blandäktenskap om den icke-ortodoxa parten är välvilligt inställd, men att han som regel mycket starkt avråder ifrån dem, i synnerhet om det gäller fientligt inställda personer eller personer med helt olika religion, t.ex. mellan judar och kristna.

Pontoppidans pastorale från den danska lutherska kyrkan i mitten av 1700-talet ger intressanta inblickar i den pietistiskt färgade men ändå fortfarande starkt lutherska teologin. Pontoppidan inskräpper värdet av att prästen gör sig noga förtrogen med kasuistiken, d.v.s. böcker där olika äktenskapsfall tas upp. Sådana sammanställningar var vanliga under ortodoxins tid. Han påpekar att prästen då kan vara väl förberedd när svåra fall dyker upp och han behöver då inte stå handfallen. Pontoppidan har ett långt kapitel om hur en präst noga skall undersöka om ett äktenskap som skall ingås verkligen är tillåtet både enligt borgerlig lag och biblisk lära så att inga äktenskapshinder föreligger, och han undervisar om hur prästen i sin självavård skall förmana de blivande makarna. Han betonar först äktenskapets gudomliga instiftelse och dess borgerliga karaktär och visar hur prästen noga måste se till att äktenskapet ingås enligt landets lagar. Men sedan tar han också upp den andliga sidan av äktenskapet. Han går noga igenom de fall som gör att ett äktenskap får upplösas (äktenskapsbrott och illvilligt övergivande) och hänvisar när det gäller äktenskapshinder bl.a. till den store ortodoxe teologen Caspar Brochmand, Danmarks främste lutherske teolog. När det gäller blandäktenskapen skriver Pontoppidan:

Till denna försiktighet hör också, att så framt äktenskap skall stiftas emellan en ledamot av vår kyrka, och en annan ledamot av den romersk-katolska; så måste den senare skriftligen förbinda sig till det villkor, att de barn, som uti samma äktenskap avlas, blir uppfostrade i vår evangeliska religion, vilken revers prästen skall gömma, och, så framt han sedermera förnimmer att den ej efterlevs, andraga den hos biskopen. Fotnot i den svenska översättningen: Giftermål med främmande religionsförvanter bör flitigt avrådas, dock är de icke alldeles förbjudna, när de ingås med sådana villkor, som kungl. stadgar påbjuder, cfr kyrkol. k. 15 § 8. Dessa villkor är, att de bör vigas av en evangelisk präst, att deras barn uppfostras i den evangeliska läran, varom skriftligen skall försäkras, samt att de ej med trug eller lockande skall draga den andra maken, eller tjänstefolk, till den villfarande läran, se Bælt. kyrko-cer. k. 39 § 6. (Bælters bok om kyrkoceremonierna är en värdefull och viktig skrift, som jag hoppas få återkomma till i ett annat sammanhang, min anm.). Dock vad äktenskap med de reformerta angår är nyligen ... den ändring gjord, att när en man av reformerta religionen vill ingå äktenskap med en luthersk kvinna må de innan äktenskapet fullbordas komma överens om i vilkenderea läran barnen skall uppfostras, och i brist därav bör ej mannen vara betaget att låta uppfostra

sina barn i den reformerta läran. Men är mannen Luthersk, bör barnen i samma lära uppfostras, så att ingen annan förening därom kan hava rum. (a.a. sid 295)

Vi kan här lägga märke till att en viss uppmjukning i förhållande till den äldre ortodoxin har inträtt. Pontoppidan tycks räkna med att äktenskap mellan lutheraner och katoliker respektive reformerta inte så sällan förekommer, medan ortodoxerna där var mera avvisande. Men i princip intar Pontoppidan samma ställning till blandäktenskapen som den lutherska ortodoxin. De är tillåtna men ej att rekommendera och man bör allvarligt avråda från dem. Om de ingås är en huvudpunkt kravet på en försäkran om barnens lutherska fostran, som bör vara skriftlig.

En nyare konservativt luthersk pastoralteologi från vår egen tid är den wisconsinska pastoralteologin av **Schuetze-Habeck**. Den anför följande, som jag helt instämmer i:

Religiösa skillnader. Ett blandäktenskap är varje äktenskap där man och kvinna inte tillsammans med hjärta och sinne bekänner den sanna kristna tron. Detta omfattar äktenskap där mannen och kvinnan är medlemmar av olika kristna samfund men också äktenskap mellan en kristen och någon som tillhör en icke-kristen religion, eller som är en icke-troende eller en ateist. Inräknade här är också äktenskap med medlemmar av loger med deistiska eller antikristna religiösa åsikter. Varje typ av blandäktenskap har sina egna specifika problem.

Eftersom äktenskapet inte har någon direkt koppling till evangeliet utan är en instiftelse för detta livet, är inte olikhet i religionen som sådan ett hinder för äktenskap. De gammaltestamentliga förbudena (Ex. 34:16, Deut. 7:2f, Neh. 13:25) hade en speciell betydelse och giltighet under den teokratiska perioden och kan inte utan vidare tillämpas på kristna idag. Inte desto mindre är orsaken till dessa förbud att Israels söner och döttrar inte skulle förledas att tjäna främmande gudar. Detta står som en varning mot blandäktenskap, vilket också nytestamentliga kristna behöver ta till sitt hjärta.

Erfarenheten har visat att en blandad religion i hemmet kan resultera i växande likgiltighet och även avvikelser från sanningen. Det är otvivelaktigt så att den glädjefulla föreningen av två personer i ett äktenskap kommer att sakna en vital ingrediens om de inte har den kristna tron gemensam, vilken ju borde ha första platsen i en kristens hjärta. Grundläggande frågor om livet, själva äktenskapet, frågor om hur familjen skall ordnas och även finansiella och sociala problem kommer att få harmoniska svar och lösningar på bästa sätt om man delar den kristna tron. Ett blandäktenskap reser den besvärliga frågan: I vilken religion skall barnen uppfostras? Prästen måste varna församlingsmedlemmen mot att ge efter för krav på att barnen skall undervisas i en falsk religion eller i en villfarande form av kristendom. En sådan eftergift skadar också den egna tron. Den riskerar också barnens eviga väl (Schuetze-Habeck, s. 272f, min öv.).

Martin Luther själv betonar i sina skrifter starkt att äktenskapet hör till den borgerliga sfären, och att prästerna inte skall blanda sig i överhetens rätt att tillsammans med sin jurister stifta lagar om detta och upprätthålla en viss ordning kring de ofta svåra äktenskapsmålen. Endast om det gäller samvetsfrågor hör äktenskapet hemma inom den kyrkliga sfären, annars är det en borgerlig sak. Luther menar med samvetsfrågor framför allt sådana fall där man felaktigt förbjuder äktenskap eller där man har att ta ställning till om skilsmässa är tillåten eller ej. Därför ger också Luther i sina många brev och skrifter rikhaltig andlig vägledning för äkta makar och i synnerhet för präster som skall ta ställning till sådana fall och han menar givetvis också att det är prästernas sak att i undervisning och själavård se till att kyrkfolket vet vad som gäller i ett kristet äktenskap. När reformationen gick fram fanns det många kristna som plötsligt befann sig ensamma mitt i en påvisk, svärmisk eller reformert omgivning utan möjlighet att besöka någon luthersk gudstjänst, t.ex. i det område där hertig Georg rådde med svår förföljelse av de evangeliska. Flera blev också martyrer för

sin tros skull under de första åren av reformationen. Luther skrev många tröstebrev till personer som blev förföljda eller isolerade för sin tros skull. Men de skulle likväl vara lojala i sina hem och äktenskap och i allt som hörde till den borgerliga svären. Luther skriver:

Äktenskapet är inte bara jämbördigt med andra stånd, utan det är förmer och står framför dem alla, det må gälla kejsare, furstar, biskopar eller vilka det vara må ... För det är inte ett speciellt utan det mest allmänna och ädla stånd, som gäller och finns i hela kristenheten, ja, hela världen (Alands lutherlexikon, sid 310, WA 30 I. 162:6-11).

Tron och det kristna ståndet är så fria ting, att de inte är bundna vid något stånd utan står över alla stånd, är i och genom dem alla. Och därför är det inte nödvändigt att du inträder i eller lämnar ett stånd för att bli salig. I vilket stånd evangeliet och tron än finner dig vara, så kan du stanna och bli salig. Därför är det inte heller nödvändigt att du lämnar äktenskapet och går ifrån din icke-krisne make för trons eller salighetens skull. Inte heller är det nödvändigt att du för trons eller salighetens skull gifter dig. Och slutligen, har du gift dig, *det må vara med en kristen eller en icke-kristen*, (kurs. av mig) med en som är from eller ondskefull, så blir du fördenskull varken salig eller fördömd. Är du ogift, så blir du inte heller fördenskull salig eller fördömd. allt står dig fritt. Men om du är en kristen och förblir det, då blir du salig, Och om du är en icke-kristen så blir du fördömd (Aland a.a. s. 311, WA 12. 126:17-30).

Luther betonar också äktenskapets andliga sida och är mån om att en kristen skall söka Guds vägledning vid äktenskapets ingående. Han skriver:

Eftersom en äktenskapspartner är en Guds gåva, så skall du innan du ger dig in i äktenskapet be Gud att han ger dig en from kvinna eller en gudfruktig man. Även om Gud skulle kunna ge dig detta din bön förutan, så vill han ändå inte göra det, utan han vill att du först skall visa honom äran och veta att detta är en Guds gåva som du av hjärtat skall bedja om. Du skall åkalla Gud och i ditt hjärta säga till honom: Ack käre Gud och vår Herres Jesu Kristui Fader, skänk och ge mig, ditt arma barn, en from man eller en from kvinna, som jag dig till behag kan leva i äktenskap med genom den Helige Andes nåd (Aland, a.a. s. 310, WA 17 I. 19:3-11).

Luther betonar också som nämnts vikten av att en kristen enligt 4:e budet inhämtar föräldrarnas samtycke till äktenskap. Men Luther lär inte att föräldrarna skall arrangera äktenskapen över barnens huvud. Föräldrarna skall hjälpa och ge råd men inte befalla, och om föräldrarna på ett felaktigt sätt försöker hindra barnen att gifta sig med någon de av hjärtat önskar - och som inte är olämplig - bör både präster och överhet ingripa på barnens sida, skriver Luther. Rebecka blev ju tillfrågad om hon själv ville följa med och bli Isaks hustru. Men Luther framhåller å andra sidan i sin genesiskommentar hur olyckligt det var när t.ex. Esau tog sig hetitiska hustrur, vilket blev en stor hjärtesorg för Isak och Rebecka. Därför var de också så måna om att Jakob skulle få en hustru från Abrahams släkt, där Nahor och hans efterkommande höll sig till den sanne Guden. Ingenstans finner man dock att Luther menar att det finns ett absolut förbud mot att ingå äktenskap med personer av annan tro. Motsatsen såg vi ett av citaten ovan.

I boken om **kyrkans babyloniska fångenskap** tar Luther upp frågan om äktenskap mellan personer av olika tro när han går in på nära släktskap och förbjudna led enligt 3 Mos. 18, vilka Luther menar stämmer överens med den naturliga lagen. Men de påviska har utöver dessa infört en rad felaktiga äktenskapshinder. Luther skriver:

”Ännu viktigare är de genom lagen stiftade släktskapsreglerna, men likväl har de (papisterna) upphöjt dessa över den gudomliga rätten angående äktenskapet. Jag vill inte heller gå med på det hinder som de kallar *olikhet i religionen* (kurs. av mig), oavsett om detta skulle gälla absolut eller med hänsyn till villkoret att de skulle bli omvända till tron och att man annars inte skulle få ta en odöpt till äkta. Vem har förbjudit det? Gud eller en människa? Vem har givit människorna makt att förbjuda ett sådant äktenskap?

Naturligtvis de andar som är hycklande lögnpredikanter, som Paulus säger i 1 Tim. 4:2, om vilka detta måste ha sagts. Detta har de elakartade fablerna sagt, men inte din (Guds) lag. Hedningen Patricius ingick äktenskap med Monica, mor till S:t Augustinus. Varför skulle det då inte vara tillåtet i våra dagar?" (SL 19:100f, min övers., Brilioths övers. s. 125f).

Vi ser här att Luther utan omsvep accepterar äktenskap med icke-troende, ja med odöpta icke-kristna personer. Menar då Luther att trosgemenskapen är oviktig i äktenskapet? Nej, ingalunda! Han skriver till exempel att det inte finns något ljuvligare än när man och kvinna i äktenskapet är eniga med varandra i tron och tillsammans anropar Gud (SL 14:147). Dessa citat får nu vara nog för att visa att den lutherska kyrkan under reformationen inte förbjöd äktenskap med annorlunda troende, även om Luther och andra lutherska teologer i regel starkt avrådde från detta och ofta uppmanade varje kristen till innerlig bön om en from kristen make eller maka.

Fjärde delen

Problemen med äktenskapen i avfallets tid

Det varken ortodoxerna eller Walther tar upp - så vitt jag funnit hittills - är situationen då den yttre kyrkan blir helt eller nästan helt avfallen. Hur skall man då göra med äktenskapen? Detta är vår tids stora problem för bibel- och bekännelsetroga ungdomar som vill gifta sig. Ortodoxerna på 1600-talet levde i lutherska folkkyrkor, där personer med annan trosbekännelse i regel inte ens fick vistas i landet. I princip höll de med Luther, som starkt försvarade varje persons frihet att tro eller inte tro. Luther betonade ofta att ingen fick tvingas till tro, men att de måste respektera religionen i det land där de bodde. När reformationen bröt in hjälpte Luther många nunnor att fly ur klostren, därför att man måste lyda Gud mer än människor. Luther hjälpte också dessa personer - som ofta hade föräldrarna mot sig på grund av deras nya evangeliska trosuppfattning - att kunna ingå i goda äktenskap. Han tog så att säga på sig föräldrarollen för flera av dessa unga kvinnor (och gifte sig själv med en av dem!). Senare kom furstarnas makt över kyrkan att gå mycket längre än vad Luther accepterade. Då blev blandäktenskap bland vanligt folk helt uteslutna. Det förekom dock ofta vid hoven och inom de högre stånden, men i regel blev det då så att den ena parten konverterade till den andres religion.

I Sverige var det länge i praktiken omöjligt att ingå äktenskap om man inte tillhörde statskyrkan och någon möjlighet till civiläktenskap fanns inte. I Konventikelplakatet (1726-1858) satte starka gränser för trosfriheten, och även efter dess avskaffande fanns inte full religionsfrihet förrän 1951.

På Walthers tid (1800-talet) var pressen från landskyrkornas ledning och den världsliga överheten fortfarande mycket stor, särskilt i Tyskland och även hos oss i de nordiska folkkyrkorna. De s.k. lutherseparatisterna som inte kunde godkänna de nya böckerna på grund av liberala inslag (bl.a. den lindblomska katekesen 1811 och den wallinska psalmboken 1819) blev svårt förföljda. Man ville inte godkänna dopet av deras barn och ansåg deras gudstjänster som illegala och hindrade dem också i ingåendet av äktenskap och yrkesutövning. Ändå fortlevde de under hela 1800-talet och några få fanns kvar ända in i vår tid. Men de motarbetades tyvärr även av Rosenius och andra väckelseförkunnare, som inte kunde förstå den lutherska läran om kyrkan och kyrkogemenskapen.

Präster som blev bekännelsetroga i de tyska kyrkorna hade allt svårare att utöva sina ämbeten utifrån Bibeln och Bekännelsen, inte bara i de unierade kyrkorna utan även inom de kyrkor som till namnet var lutherska. Den liberala teologin hade vuxit sig stark redan under 1700-talets neologi, och därför hade ortodoxa präster som t.ex. Löhe i Bayern stora svårigheter att upprätthålla kyrkotukten i sin församling trots att en konfessionell väckelse gick fram. Han lyckades dock med stora svårigheter göra det i sin egen lokalförsamling, men stod tyvärr ändå kvar i yttre gemenskap

med den större, till stor del teologiskt liberala kyrkan. Problemet med äktenskapen blev då också påtagliga. Kunde en bibeltrogen kristen gifta sig med en liberal eller helt likgiltig person, som dock tillhörde folkkyrkan? Pietisterna hade löst problemet genom att hänvisa till den lilla, troende kretsen i den stora avfallna kyrkan, *ecclesiola in ecclesiam*. En troende kristen fick då endast gifta sig med andra troende. Definitionen på "troende" var då mycket subjektiv och inte alls konfessionell. Dessa krav var helt löskopplade från den officiella kyrkan, som vigde i stort sett vem som helst oberoende om personen var bibeltroende, liberal eller helt likgiltig. Stora problem fick dock alla de som på allvar genom handling och inte bara protester försökte bryta sig ur den folkkyrkliga gemenskapen. Så blev många frikyrkliga personer ställda inför rätta och förhindrade att inneha vissa yrken eller till och med från att gifta sig officiellt. Problemet med äktenskapen och de av staten påtvingade civila vigslarna (Bismarcks kamp mot kyrkan!) var också en anledning till att många lutherska präster i Tyskland protesterade och så småningom bildade fria församlingar eller emigrerade till USA.

När Walther och många med honom bröt den kyrkliga gemenskapen med folkkyrkorna och bildade fristående, ortodoxa församlingar uppstod en ny situation. På många orter fanns "ensamma" kristna som inte i sin närhet hade någon ortodox församling men som önskade tillhöra en sådan. Så kom frågan om blandäktenskap att bli brännande på ett sätt man inte hade upplevt tidigare. Men i och med att de lutherska frikyrkorna snabbt växte kom dessa snart att omfatta många medlemmar, och det fanns goda möjligheter att finna en make/maka inom samma bekännelsegemenskap. På grund av teologiska strider och splittringar blev ändå denna fråga ofta mycket svår att lösa. I Amerika fanns ju sedan gammalt många sekter och en rad lutherska kyrkor som var långt från bekännelseetrogna. Precis som på Luthers tid följdes den klara evangeliska läran också av att nya sekter uppstod, vilka gjorde fortsatt kyrklig gemenskap omöjlig. Men ändå kom genom Guds välsignelse de konfessionellt lutherska kyrkorna att växa till, och dotter- och systerkyrkor uppstod i många länder, t.ex. i Finland, Danmark, Tyskland, Frankrike och England och dessutom i många missionsländer. Det fanns då inom denna stora, världsvida kyrkogemenskap rika tillfällen att hitta en make/maka av samma strikta konfession och den konfessionellt lutherska gemenskapen inom den s.k. synodalkonferensen omfattade flera miljoner medlemmar.

I vår tid lever vi i en situation då den läromässiga förvirringen tyvärr blivit nästan total. Detta började på allvar efter andra världskriget i och med att den liberala teologin då också började hota de konfessionella kyrkorna inifrån. Man började tumma på läran om kyrkogemenskapen och kom att acceptera sådant som var omöjligt på Walthers tid, t.ex. evolutionism och bibelkritisk teologi, kvinnliga präster m.m. Även de tidigare lutherskt konfessionella kyrkorna har idag blivit "blandade" kyrkor, där rätt lära står samman med olika avvikelser från Bibeln, t.ex. i nattvardsläran, där man inte vill följa den klara bibliskt-lutherska läran utan mera följer Melanctons kompromisser i den s.k. filippismen. Luther skriver också om att en sådan avfallets tid säkert skall komma efter hans död, och även Walther menar att den yttre, synliga, bekännelseetrogna kyrkan är som månen, som ibland avtar till nästan ingenting efter att ha haft en tilltagande fas. Det är i ljuset av denna utveckling som det blir särskilt viktigt att framhålla att äktenskap i sig är en borgerlig sak och att en bibel- och bekännelseetrogen person måste vara beredd på en kamp och strid för tron i förhållande till sin egen familj, om denna eller delar av den går en annan väg. Då upplöses inte familjebanden, utan den kristne skall vara en lojal familjemedlem och ett föredöme i detta. Men samtidigt får han eller hon inte kompromissa med sin tro. Även om inte maken/makan, föräldrarna eller barnen följer med, skall han eller hon troget och så ofta som möjligt besöka den rätttroende gudstjänsten, ta emot sakramenten och prästens själavård samt skänka av sin tid och sina pengar till kyrkans underhåll och i allt rätta sig efter vad Bibeln lär. Ibland kommer då den egna familjen eller delar av den att ställa krav som innebär att den kristne måste välja mellan att behålla sin tro och bekännelse, eller annars riskera att den andra parten helt bryter familjegemenskapen. Då må det ske, som Luther skriver i sin reformationspsalm:

Guds ord och löfte skall bestå, Vi det i hjärtatbäre, För himmel, ej för jord, vi gå Till strids och glade äre, Äre alltid väl till mods, Fast vi våge gods Och ära, liv och allt; Ske blott som Gud befallt. Guds rike vi behålle.

Kraven från icke-kristna eller icke-konfessionella familjemedlemmar utgör ett stort hot mot ortodoxa församlingar och dess bekännelseetrogna medlemmar, som i allt vill följa Bibeln. Det sker då lätt att en kristen påverkas så starkt av familjebanden att han eller hon börjar kompromissa med sin tro och övertygelse. Somliga medlemmar slutar att besöka gudstjänsterna helt och menar kanske att de kan utöva sin tro på egen hand. Men detta strider mot Bibelns klara lära om att inte överge sin församlingssamfund. En kristen är skyldig att på alla sätt som är möjliga behålla den nära kontakten med sin kyrka och sin präst. Om det inte är möjligt för en församlingsmedlem att besöka gudstjänsterna så ofta kan han eller hon ändå be prästen göra hembesök eller om möjligt ordna någon gudstjänst i närheten av bostadsorten, som den kristne då lättare kan besöka. Så länge en kristen är ivrig i att hålla kontakten med sin kyrka och församling finns det alltid möjligheter att lösa problemen med små församlingar, isolering och stora avstånd.

Men familjebanden leder ofta till att en medlem så att säga steg för steg glider bort från församlingssamfundet. Vår bekännelse tar upp detta och betonar att en person som inte på år och dag går till nattvarden måste uteslutas från kyrkans gemenskap. Det är också särskilt viktigt att varje kristen förälder gör allt vad han eller hon kan för att barnen skall fostras i den bibliska tron, bli konfirmerade och nattvardsberättigade medlemmar. Många barn och ungdomar får i våra skolor lära sig något helt annat än vad Bibeln lär, och de löper då stor risk att bli förförda bort från tron. Det är då särskilt viktigt att troende föräldrar både undervisar, förmanar och varnar barnen för sådant och ser till att de - så långt det är möjligt - förblir flitiga kyrkobesökare. Föräldrarnas egen förebild är då det viktigaste. Om föräldrarna med sitt exempel visar barnen hur viktig tron och den kyrkliga gemenskapen är, blir det mycket lättare för barnen att själva gå denna väg när de blir äldre och lämnar hemmet.

Ett stort problem i vår tid är den lössläppta sexualiteten i våra samhällen. Ungdomar inleder oansvariga förhållanden och börjar att bo tillsammans. Bibelns lära om äktenskapet måste då starkt framhållas. Sexuella förhållanden är i Bibeln uteslutande förbehållna äktenskapet. Föräktenskapliga förhållanden är en allvarlig synd, liksom utomäktenskapliga förbindelser och skilsmässor. När kristna börjar kompromissa med det sjätte budet leder det ofta till att de förs bort från tron. Vuxna kristna måste därför vara förebilder i tro, kyskhet och renhet och ofta framhålla det bibliska äktenskapets och det kristna hemmets välsignelse och allvarligt varna för den stora faran av de många för- och utomäktenskapliga förbindelserna i vår tid. Vi lever i en tid som i mycket liknar Sodom och Gomorra, och vi vet vilket strängt straff dessa städer fick av Gud, och hur allvarligt Paulus varnar för sådant i romarbrevets tre första kapitel. Det är då inte bara fråga om utlevd homosexualitet, utan all möjlig slags synd som högmod, våld, lögn, bedrägeri, egenkärhet och egoism, gudlöshet och falsk lära. Aposteln betonar ju också att människans allra finaste gärningar blir det största hindret när de blandas in i rättfärdiggörelsen, som måste ske enbart för Kristi skull utan alla gärningar. Därför är högmodet och otron den allra värsta synden.

På Bibelns tid och även senare förekom juridiskt bindande trolovning. Maria var t.ex. troluvad med Josef och kallas därmed också hans hustru. Men denna sorts trolovning har vi inte hos oss idag. En privat trolovning eller förlovning är inte idag något äktenskap. För att trolovningen skulle gälla måste det finnas vittnen och offentliga löften. Parterna lovade varandra äktenskap, men kom sedan inte tillsammans sexuellt förrän äktenskapet fullbordades genom bröllopet. Men trolovningen var en offentlig, juridiskt bindande sak.

Tom Hardt påpekar i en predikan om äktenskapet att vår tids förlovning inte är detsamma som trolovning. För att en trolovning skall kunna räknas som äktenskap måste den vara offentlig med vittnen och stämma överens med landets lagstiftning.

När vi förr i tiden i Sverige hade en offentlig trolovning ansågs det ändå djupt felaktigt om parterna levde samman före bröllopet. Det kallades "lönskaläge" och skulle bestraffas och man förmanade mot detta. Men det ansågs inte som äktenskapsbrott, eftersom man i trolovningen hade lovat varandra äktenskap. En sådan trolovning kunde inte heller upplösas, eftersom detta skulle ha varit ett brott mot äktenskapslöftena.

Vår tids förlovningar är något helt annat och ogiltiga som äktenskap betraktade. Däremot är det en god sed, som inte skall förkastas. Men när ungdomar och även äldre använder begreppet förlovning eller trolovning för att kunna leva samman utan att vara gifta, utan lagligt ingånget äktenskap, så är detta förkastligt. En kristen som vill leva tillsammans en person av motsatt kön i ett förhållande skall därför ovillkorligen gifta sig. Om den andra personen inte går med på detta måste man bryta förbindelsen.

Det allvarliga är framför allt att äktenskapet i vår tid nedvärderas och föraktas. Från statens sida omgärdas äktenskapet inte längre med det skydd som fanns förr i tiden. Ett äktenskap skall bara kunna ingås av en man och en kvinna, och s.k. "homoäktenskap" är felaktiga och ovärdiga ur både kristen och allmänmoralisk synvinkel. Ett barn skall ha rätt till både en far och en mor inom äktenskapet och familjen skall omgärdas av rättigheter som gör familjen till samhällets grundläggande enhet. Mannen och kvinnan är skapade för varandra, vilket själva naturen tydligt visar. Vår tids propagerande för offentlig otukt och priderörelsens kamp måste vi som kristna gå starkt emot liksom de förskräckliga aborterna som tar livet av hundratusentals oskyldiga människor. Lösgörandet av sexualiteten från äktenskapet och familjen förstör så hela samhället.

När man i vår tid har tagit bort sådant som sambeskattning och betraktar varje individ som ekonomiskt självständig, isolerad individ har man totalt brutit staven över äktenskapet. Istället för att barn skall få växa upp i en familj och vara tillsammans i hemmet, skall de nu istället en stor del av tiden vara på offentliga daghem och förskolor. Detta har inneburit att familjerna inte längre är platser där modern är hemarbetande medan fadern försörjer familjen. Den bibliska skapelse läran där mannen är överordnad och kvinnan underordnad upplöses också helt i vår tid. Om kristna föräldrar på allvar vill fostra sina barn i den kristna tron måste de också vara förebilder i att visa hur en kristen familj enligt Bibeln skall se ut i motsats till det omgivande icke-kristna samhället. Detta innebär kanske ändå att båda föräldrarna av ekonomiska skäl måste förvärvsarbeta utanför hemmet. Med den ekonomiska lagstiftning som nu råder blir det allt svårare att klara sig på en lön. Å andra sidan har vi det nu i västerlandet oerhört mycket bättre ekonomiskt än stora delar av världen och Sverige är idag ett oerhört mycket rikare land än vad man var på 1800-talet då barnrikedom sågs som en Guds välsignelse.

Samhällets och skolans nedvärdering av äktenskapet är svår att påverka. Våra barn måste ges en kristen undervisning i hemmet och kyrkan och allra helst i kristna skolor för att kunna stå emot den statliga indoktrineringen. Vi skall inte tro på utvecklingsläran eller andra moderna myter bara därför att så många andra gör det och påstår att detta är "vetenskapligt bevisat". Vi skall med heligt allvar ha Bibeln som högsta norm och inte skämmas för att med Paulus bekänna: ***Jag tror på allt vad profeterna har talat.***

Kristna föräldrar måste också på allvar visa att de tror och bekänner att äktenkapet är en Guds instiftelse och som sådant oupplösligt. En kristen får aldrig någonsin ta initiativ till skilsmässa. Sådant är en svår synd. Om det sorgliga skulle inträffa att den andra parten vill skiljas skall den kristne så långt möjligt stå emot detta och försöka få hjälp till medling. Den kristne skall i sådana fall också kontakta sin präst för rådgivning. Om den andra parten har begått äktenskapsbrott har den kristne dock rätten enligt Jesu ord att begära skilsmässa. Men det skall i så fall ske på ett sådant sätt att det är uppenbart för prästen församlingen att den kristne har gjort detta i enlighet med Guds ord. Det är också tillåtet för den kristna parten att gifta om sig i ett sådant fall. Men en kristen församlingsmedlem måste då alltid innan han eller hon tar ett sådant steg kontakta sin präst så att det står klart att det nya äktenskapet verkligen har skett i enlighet med Guds ord. Kristna församlingsmedlemmar får inte betrakta sina äktenskap som enbart en privatsak, eftersom prästen är skyldig att vaka över alla medlemmarnas själar och därför också skall få en desto strängare dom. Till kyrkotukten hör också att exkommunikation är hela församlingens sak, även om den på församlingens uppdrag utförs av prästen tillsammans med kyrkorådet eller kyrkostämman. Till den kristna läran hör, att prästen i sitt ämbete är själasörjare för alla församlingens medlemmar, och att de i andliga frågor måste lyssna på sin herde. Till sådana frågor hör både ingående av äktenskap och eventuell skilsmässa.

Bibeln lär också att om den kristna parten blir övergiven av sin make kan äktenskapet upplösas. Men då måste det stå klart att ett verkligt övergivande verkligen föreligger. Detta är givetvis uppenbart om den andra parten begär och kräver skilsmässa trots att inget bibliskt skäl föreligger (alltså i form av den andra partens otrohet). Om maken/makan kräver skilsmässa är den kristna parten inte längre underkastad äktenskapsbandet. Men detta skall i så fall ske i god kyrklig ordning så att den övergivna parten tar kontakt med sin präst och att det fastslås att han/hon verkligen är övergiven av den andra parten. Det får inte gå till så att en församlingsmedlem skiljer sig utan föregående kontakt med präst och församling eller så att en skild person plötsligt bara gifter om sig utan att i förväg rådgöra med prästen. Ett illvilligt övergivande föreligger också om den ena maken under längre tid överger sin make genom att bosätta sig någon annanstans och vägrar ha något som helst samliv med sin make/maka. Vi talar då om ett permanent övergivande, inte bara till en tid. I sådana fall får den kristne - efter kontakt med prästen och församlingen - begära skilsmässa. Men han eller hon skall då aldrig handla enbart på egen hand.

För ungdomar särskilt men också för äldre människor är det förödande för det andliga livet om man inte upprätthåller allvaret kring tio Guds bud. Vi är alla skyldiga enligt de tre första buden att frukta och älska Gud över allting. Religionen är inte en privatsak, utan en allvarlig befallning från Herren. Visserligen är det sant, att vi endast av nåd får Guds förlåtelse genom Jesus Kristus. Men denna underbara gåva står inte i någon motsättning till lagens predikan när det gäller hur vi skall leva. Gud kräver också av oss att vi skall vörda och lyda våra föräldrar i allt. Detta måste med stor tydlighet inskrivas hos barnen. Föräldrarna å sin sida är skyldiga att uppfostra barnen i Herrens tukt och förmaning. Det betyder att barnen ibland måste straffas om de gör orätt, och belönas om de gör det rätta. Den s.k. ”fria” barnuppfostran, eller snarare bristen på fostran, hör inte hemma i ett kristet hem, och accepteras i regel inte heller i välordnade hedniska eller icke-kristna samhällen. Barn som får göra vad de vill och uppmuntras till detta av sina föräldrar kommer att få stora svårigheter senare i livet i både skolan, arbetslivet och i sina egna hem. När två makar sedan barndomen har lärt sig att deras vilja alltid skall gå först måste det oundvikligen bli konflikter i äktenskapet. Det hör till kristendomens grund att vi lär oss att ödmjuka oss inför Gud, inför våra föräldrar och inför varandra. Ja, detta är redan en del av den naturliga lagen.

Men i synnerhet gäller detta i kristna familjer. När tio Guds bud är heliga i en familj blir det också naturligt att var och en rättar sig efter dem. Barnen tänker på vad Gud säger särskilt till dem, och föräldrarna tänker på sina särskilda plikter. Som församlingsmedlem har man också en rad plikter, som inte får försummas. Man har också rättigheter, det skall inte förnekas. Men i vår tid talar de flesta bara om sina rättigheter, inte om skyldigheterna. Walther framhåller båda dessa sidor i sina utmärkte böcker om hur en kristen församling skall vara. Vi bör då som kristna ta Guds lag och våra skyldigheter på största allvar. Dit hör det att flitigt bruka Guds ord både enskilt och tillsammans i familjen och sedan i gudstjänsterna. Familjer som försummar Guds ord visar förakt för Gud. I ett kristet äktenskap och en kristen familj måste Guds ord stå i centrum. I en familj där man regelbundet har morgon- och aftonbön och bordsböner talar Gud själv till hela familjen. Och i en familj där man tillsammans flitigt besöker kyrkans gudstjänster visar man, att det är centrum i familjens liv. Man har då också möjlighet att missionera och evangelisera bland sina vänner och grannar och på arbetsplatsen eller i skolan. Det kan vara så enkelt som att när tillfälle ges svara på deras frågor om tro och religion. Att missionera innebär inte att vara påträngande utan framför allt bedjande och lyhörd och beredd att hjälpa sin nästa när det behövs.

Gud vill att vi som kristna skall ha en kristen gemenskap kring ordet och sakramenten och att vi där ofta skall få del av kristen undervisning och bli tillförsäkrade syndernas förlåtelse i bikten och altarets sakrament. Gud vill också att de små barnen skall bli döpta utan dröjsmål och att de så snart som möjligt skall få undervisning i form av enkla bibliska berättelser och deltagande i familjeandakter, sånger och böner och om möjligt även i söndagsskola. En stor högtid är det i en kristen familj när någon blir döpt eller konfirmerad eller när ett kristet äktenskap ingås. Så är också Guds ords predikan med när sorgen kommer till en familj. Det blir då inte en massa tal om den dödes goda egenskaper m.m. eller allmänreligiösa fraser, utan en predikan om dödens allvar och

uppståndelsens verklighet och trösterika hopp, då prästen predikar om tron på Jesus Kristus som den enda vägen till evig salighet. Vill vi därför vara kristna skall vi se till att vi - så långt möjligt är och på vad oss beror - lever i kristna äktenskap och familjer.

Den som är ogift är också en lika viktig medlem av kyrkan som den som är gift. I en god kristen församling finns en andlig gemenskap mellan alla lemmar i Kristus, unga och gamla, ogifta och gifta, män och kvinnor. Vi har alla olika uppgifter, men gemensamt är att vi genom tron är inlemmade i Kristus och så har en andlig gemenskap med Herren och med varandra.

Avslutning

Det övergripande och viktigaste i fråga om tro och äktenskap är vad Guds Ord lär. Äktenskapet är av Gud instiftat och skall hållas heligt ibland oss kristna. Jesus betonar att det instiftades i skapelsen av Gud mellan Adam och Eva, de första människorna och att detta sedan är en skapelseordning för alla tider. Äktenskapet får inte upplösas och om det ändå görs beror det på synd och otro hos den ena eller båda parterna. Om båda makarna håller sig till skapelseordningen består äktenskapet intill döden. Men därmed är det också avslutat, och inga äktenskap finns i himmelen. Äktenskapet är därför en borgerlig ordning liksom överheten. Inom dessa goda ordningar skall så den kristna kyrkan finnas. Men kyrkan skiljer sig från de borgerliga ordningarna genom att den består i att människor blir omvända från syndens straff, från djävulens våld och Guds vrede till tro på vår Frälsare Jesus Kristus, som genom sitt verk har besegrat djävulen och försonat hela världen. Kyrkan består av alla troende i alla tider, som av hjärtat förtröstar på detta evangelium. Den kyrkliga gemenskapen kan därför aldrig vara densamma som den yttre, borgerliga gemenskapen, där både troende och hedningar, kristna och icke-kristna ingår. Grundläggande i vår kristna tro är denna skillnad mellan kyrka och stat, mellan andligt och världsligt regemente. När dessa hålls åtskilda på rätt sätt lär vi i enlighet med Bibeln och Bekännelsen.

Bekännelsen säger:

Ty den världsliga styrelsen sysslar med helt andra ting än evangelium. Överheten skyddar icke själar, utan kroppar och lekamliga ting mot uppenbara oförrätter och betvingar människorna med svärd och kroppsliga straff. Evangelium skyddar själarna mot ogudaktiga åsikter, mot djävulen och den eviga döden. Den andliga och den världsliga makten böra fördenskull icke sammanblandas. Den andliga makten har befallning att predika evangelium och förvalta sakramenten. Den skall icke giva sig in på främmande uppgifter, icke föfoga över kungakronor, icke upphäva överhetens lagar, icke fritaga från lagstadgad lydnad, icke lägga hinder i vägen för domar, som röra världsliga ordningar eller avtal, icke föreskriva överheten regler angående samhällskicket, såsom Kristus säger: Mitt rike är icke av denna världen. Eller: Vem har satt mig till domare eller skiftesman över eder? Paulus säger även i Fil. 3: Vi hava vårt medborgarskap i himmelen, i 2 Kor. 10: Våra stridsvapen äro nämligen icke av köttslig art; de äro tvärtom så mäktiga inför Gud, att de kunna bryta ned fästen. Ja, vi bryta ned tankebyggnader etc. På detta sätt skilja de våra mellan vardera maktens uppgifter. De påbjuda även, att man skall hålla bådadera i ära och erkänna, att båda äro en Guds gåva och välgärning. (CA 28, SKB 82).

Det är en stor välsignelse om kristna människor får leva i äktenskap och familjer, där Guds rena och klara ord står i centrum. Därför skall varje kristen som vill gå in i äktenskapet först och främst ropa till Herren och bedja om en from och trogen kristen maka eller make. Den kristne bör också rådgöra med sina föräldrar och visa dem all respekt och inte rusa iväg mot deras vilja. Den kristna bör också lyssna på sin själasörjare och präst, som har Guds uppdrag att förkunna Ordet, förmana och varna alla i församlingen, men också vägleda, hjälpa och trösta dem.

Guds ord lär att vi skall hålla oss till kyrkor och församlingar, där endast den bibliska sanningen förkunnas, men där villolärare är utestängda. När sådana församlingar inte finns på nära håll kan det vara mycket svårt för en kristen att stå ensam i ett mer och mer avkristnat samhälle. De samfund som fortfarande vill hålla på Bibelns ofelbarhet och sanning och på den rena evangelisk-lutherska läran är få, och många samfund är tyvärr svärmiska när det gäller de grundläggande lärorerna om

synd och nåd, ord och sakrament, kyrka och ämbete eller om de yttersta tingen. Därför måste en kristen vara på sin vakt och inte tro att alla som kallas kristna är på den rätta vägen. Ett äktenskap tillsammans med en bibel- och bekännelse-trogen kristen är därför av allra största vikt för var och en som vill gifta sig.

Men samtidigt som detta är sagt måste kyrkan undervisa om att de flesta människor är ämnade för äktenskap och att detta är Guds medel mot otukten. Den som därför inte har förmågan att leva kyskt och ogift bör därför enligt biblisk och luthersk undervisning söka sig en make eller maka. Om valet då blir en person av annan trosövertygelse eller en ickekristen måste den kristne noga rannsaka sig själv om detta verkligen är den bästa möjligheten att bli gift. Han eller hon måste också försäkra sig om att de eventuella barnen skall få en kristen rätttrogen fostran och att dessa skall bli konfirmerade i den lutherska kyrkan. Det måste också stå helt klart att den ortodoxt kristna parten inte kommer att hindras i att ivrigt och uthålligt utöva sin kristna tro, ofta besöka församlingens gudstjänster och använda både tid, krafter och pengar i kyrkans tjänst. Om den andra parten sätter sig emot detta bör den kristne absolut inte ingå i ett sådant äktenskap.

Men när väl ett äktenskap är ingånget är det av Gud, och då gäller det för den kristne att leva i kärlek, tro och ödmjukhet, vilket kan innebära många prövningar, men också många glädjeämnen. Framför allt skall varje kristen som är gift veta att han eller hon befinner sig i ett äkta stånd som är i enlighet med Guds skapelseordning. Även om man på grund av synd eller svaghet har hamnat i ett äktenskap som kan betraktas som "olyckligt" är detta inte någon orsak till skilsmässa. Den kristne skall i så fall bekänna sin synd och bättra sig och så leva i ödmjuk tacksamhet och ta emot det kors Gud har givit honom eller henne. Detta gäller också om allting har varit mycket bra från början i äktenskapet, men sedan saker händer som gör att allting förändras till det sämre. Det kan vara sjukdom, dödsfall, olyckor, prövningar och andra lidanden som kommer. Många äktenskap förstörs av makarnas gräl som ofta kan gälla obetydliga saker. Men högmodet gör att man bara ser den andres fel och inte upptäcker bjälken i sitt eget öga. Det kan också hända att den andra parten inte längre håller fast vid sin tro eller att barnen som växer upp överger tron. Många kristna föräldrar får uppleva detta som ett svårt kors. Men vi råder inte över andra människors hjärtan. Vi får i alla sådana fall bedja, förmana och varna men till sist bara lägga allt i Herrens hand och fortsätta att genom Guds nåd vara trogna mot vår egen kallelse och hålla fast vid evangelium, vad som än händer.

Aposteln Johannes skriver i Uppenbarelseboken där han återger Jesu egna ord: ***Var trogen intill döden, så skall jag giva dig livets krona*** (Uppb. 2:10).

Amen.

Källor:

Luthers bibelöversättning, Wittenberg 1545 (utgåva 1972)

Luther's Works, vol. 28, Commentary on 1 Cor. 7 (CPH 1973)

Luthers sämtliche Schriften, (förk. LS) herausg. J. G. Walch, Saint Louis 1880-1910, nyutg. 1986

Luther: Om kyrkans babyloniska fångenskap, sv. öv. av Y. Brilioth, Stockholm 1928

Kurt Aland: Vad säger Luher? Ett Luther-lexikon, Klippan 1970

Erik Pontoppidan: Collegium Pastorale Practicum, övers. från danska 2:a uppl. 1763, Ekenäs 1863

C. F. W. Walther: Americanisch-Lutherische Pastoraltheologie, 3. Aufl. 1885

Schuetze-Habeck: The Shepherd under Christ, Milwaukee, Wisc. 1974

Chr. Starke: Synopsis bibliothecæ exegeticæ in Novum Testamentum, sv. öv. bd 5, Stockholm 1875

The New Bible Commentary, ed. F. Davidson, London 1965

F. W. Bugge: Paulus's brev, Christiania 1886, band 1.

Peter Fjellstedt: Biblia ... med förklaringar, band 3, Stockholm 1912-13

A. Schlatter (professor i Tübingen): Nya testamentet utlagt och förklarat, band 3, Uppsala u.å.

Hugo Odeberg: Tolkning av Nya testamentet, Pauli brev till Korintierna, Lund 1944

Svenska kyrkans bekännelseskrifter ed. 1957 (SKB)

Concorida Triglotta, St. Louis 1921 (Trigl.)

Gezelius bibelverk, som är den bästa svenska kommentaren från ortodoxins tid finns på http://logosmappen.net/?page_id=711

Den grekiska grundtexten, bibelöversättningar till andra språk samt övriga kommentarer är hämtade från biblehub.com, som har en särskild kommentaravdelning under /commentaries.

Vid återgivande av äldre citat har jag tagit mig friheten att ändra pluralformerna och gjort vissa smärre justeringar, men i princip är citaten ordagranna. Vissa texter har jag översatt till svenska och ibland är också bibelcitaten fritt citerade.

Innehåll

	sid
”I Herren” En kyrå , inledning	1
Första delen	2
1 Kor. 7:39 texten	2
1 Kor 7:39 kommentarer	2
Andra delen	5
1 Kor. 11:11, texten	5
1 Kor. 11:11 kommentarer	5
Tredje delen	7
Reflektioner kring den bibliska läran	7
Walthers pastorale	10
Fakulteten i Leipzig	11
Pontoppidans pastorale	12
Schuetze-Habeck	13
Martin Luther	13
Fjärde delen	15
Problem med äktenskapet i avfallets tid	15
Avslutning	20
Källor	22
Innehåll	23

Soli Deo Gloria